

Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie

Katedra i Zakład Pielęgniarstwa Specjalistycznego

Kierownik Prof. dr hab. Anna Jurczak

ul. Żołnierska 48, 71-210 Szczecin

tel. +48 91 48 00 910, fax +48 91 48 00 905, e-mail: pielspec@pum.edu.pl

Szczecin, 6.07.2023

RECENZJA

**Rozprawy doktorskiej mgr Beaty Wudarczyk
pt. „Analiza czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu
pielęgniarskiego na oddziałach intensywnej terapii ”
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Izabelli Uchmanowicz**

Ocena wyboru tematu

Praca personelu pielęgniarskiego w oddziale intensywnej terapii jest uznawana za jedną z najbardziej obciążających. Skutkiem silnego napięcia nerwowego oraz nieefektywnego radzenia sobie z przeciążeniami zawodowymi jest zespół wypalenia zawodowego. Stanowi on nieuchronną konsekwencję destrukcji, która zachodzi w psychice osób nadmiernie eksploatujących swoje siły w dawaniu siebie innym. Zespół wypalenia zawodowego określany jest w literaturze przedmiotu jako rezultat długotrwałego lub powtarzającego się obciążenia wynikającego z długoletniej intensywnej pracy dla innych ludzi. Zjawisko to jest mocno skorelowane ze brakiem satysfakcji z pracy i dotyczy głównie osób, które pracują w zawodach wymagających stosunkowo bliskiego kontaktu z drugim człowiekiem zwłaszcza kontaktu emocjonalnego. Liczne badania dowodzą, że wypalenie zawodowe występuje na większą skalę w grupie personelu medycznego i jest ono uznawane za zaburzenie wielowymiarowe, w którym istnieją zależności pomiędzy nieprawidłowościami w funkcjonowaniu psychospołecznym, czynnikami psychopatologicznymi oraz nieumiejętnym radzeniem sobie w sytuacjach stresowych. Syndrom wypalenia zawodowego stanowi duże zagrożenie dla personelu pielęgniarskiego, ale także dla pacjentów, gdyż może przyczyniać się do niepożądanych zdarzeń medycznych, co w konsekwencji ma wpływ na

jakość opieki. Uwzględniając niewystarczającą obsadę personelu pielęgniarskiego z którym boryka się system ochrony zdrowia na całym świecie istotnym jest identyfikacja oraz zrozumienie determinantów rozwoju zespołu wypalenia zawodowego. Stąd wybór tematu przez Doktorantkę uważam za trafny i niezwykle istotny dla zdrowia publicznego.

Ocena formalno-redakcyjna

Przedstawiona do recenzji praca ma typowy układ dla dysertacji doktorskiej, zawarta jest na 191 stronach komputeropisu, łącznie z załącznikami. Struktura pracy jest przejrzysta i logiczna, została zachowana właściwa proporcja poszczególnych jej części. Wstęp jest częścią pierwszą, przedstawia założenia teoretyczne poruszanej problematyki. Podstawy teoretyczne obejmują: Problematykę badań w świetle literatury: pojęcie, epidemiologię, modele, objawy, mechanizmy i przyczyny oraz czynniki predysponujące do powstania wypalenia zawodowego. W rozdziale tym poruszane są również zagadnienia związane ze stresem oraz sposobami radzenia sobie z nim, pojęcie satysfakcji z życia oraz pracy, zachowania zdrowotne pielęgniarek, a także opisana została specyfika pracy pielęgniarki intensywnej terapii oraz jej perfekcjonizm.

Kolejne części to założenia i cele pracy, metodologia badań własnych, wyniki badań, dyskusja, praktyczne zastosowanie wyników i wnioski. Praca zawiera również wykaz wykorzystanego piśmiennictwa, tabel, rycin, streszczenie w języku polskim i angielskim oraz wykaz załączników: zgoda Komisji Bioetycznej, Autorska metryczka obejmująca cechy socjodemograficzne cechy związane z pracą. Literatura obejmuje 280 pozycji dobranych do treści pracy w sposób prawidłowy, większość, co należy podkreślić, to pozycje anglojęzyczne.

Edytorsko praca jest poprawna, czytelna, ilustrowana rycinami i tabelami. Poszczególne części są koherentne i zgodne ze swoimi tytułami. Treść pracy zgodna jest z tytułem dysertacji.

Ocena merytoryczna

W teoretycznych podstawach pracy Doktorantka szczegółowo przedstawia problematykę zespołu wypalenia zawodowego prezentując pojęcie, epidemiologię, modele wypalenia zawodowego, mechanizm jego powstawania, objawy, czynniki ryzyka oraz przyczyny. W tej części Pani Magister opisuje również pojęcie stresu, jego źródła wskazując na duże obciążenie stresem zawodowym oraz strategię radzenia sobie z nim. Kolejny

podrozdział dotyczy pojęć satysfakcji z życia i pracy pielęgniarek jako głównych motywatorów w życiu. W podrozdziale „Zachowania zdrowotne pielęgniarek” Doktorantka wskazuje na korelację stresu zawodowego z zachowaniami zdrowotnymi. W kolejnych podrozdziałach szczegółowo opisana została specyfika pracy pielęgniarki intensywnej terapii (zakres zadań i kompetencji, czynniki stresogenne w miejscu pracy), a także perfekcjonizm, który powoduje również szereg różnego rodzaju skutków, mogących mieć charakter zarówno fizyczny, emocjonalny, społeczny oraz behawioralny. Podsumowując tę część pracy stwierdzam, że jest ona napisana poprawnie i wskazuje na znajomość podjętej problematyki przez Doktorantkę.

Konceptualizacja badań własnych i opis procedury badawczej stanowią kolejne rozdziały. W podrozdziale Założenia i cele pracy brakuje jej założeń, podany jest tylko cel pracy, którym była ocena czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego na oddziałach intensywnej terapii. Wyodrębniono również 5 problemów i 5 hipotez badawczych.

Na przeprowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu (nr. KB-12/2019). Badania przeprowadzono w grupie 282 osób personelu pielęgniarskiego biorących udział w kursach kwalifikacyjnych i szkoleniach specjalizacyjnych w Europejskim Centrum Kształcenia Podyplomowego we Wrocławiu. Respondenci wyrazili dobrowolną i świadomą zgodę na udział w badaniu. Kryterium włączenia do badań było: posiadanie prawa wykonywania zawodu pielęgniarki/pielęgniarskiego, aktualne zatrudnienie na oddziale intensywnej terapii, staż pracy powyżej 2 lat oraz zgoda na udział w badaniu.

Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego, posługując się techniką ankietową. W badaniu Doktorantka wykorzystała pięć narzędzi badawczych, cztery standaryzowane: Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego (MBI); Skala Odczuwanego Stresu (PSS-10); Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem (Mini-COPE); Inwentarz Zachowań Zdrowotnych (IZZ); Skala satysfakcji z Życia (SWLS) oraz jeden autorski: Autorska metryczka obejmująca cechy socjodemograficzne oraz cechy związane z pracą. Poprawny dobór narzędzi, dostosowany do celu badania świadczy o dobrej znajomości tematyki badawczej przez Doktorantkę. Zebrany materiał badawczy z zastosowaniem odpowiednich metod statystycznych umożliwił opracowanie i interpretację danych, co niewątpliwie przyczynia się do rozwoju pielęgniarstwa, zarówno pod względem poznawczym, jak i praktycznym.

Wyniki badań stanowią bardzo wartościową i obszerną część pracy, zaprezentowane zostały za pomocą 121 rycin i 53 tabel. Konstrukcja tabel i rycin jest poprawna, a opis wyników badań jest zwięzły i czytelny, jednak nie ma potrzeby prezentacji tych samych wyników zarówno w postaci tabel jak i rycin. Wielość badanych parametrów i ich szczegółowa analiza stanowi duży wkład pracy Doktorantki, co niewątpliwie podwyższa wartość pracy. Uzyskane wyniki, a także ich szczegółowe opracowanie są dużą wartością pracy.

W dyskusji, zawartej na czternastu stronach, Doktorantka przeprowadziła wnikliwą analizę i krytycznie omówiła wyniki badań własnych w odniesieniu do danych wynikających z zebranego piśmiennictwa, co jest bardzo istotne w ocenie prac naukowych. Dyskusja napisana jest poprawnie, z właściwym tempem, porusza najbardziej istotne problemy. W opinii recenzenta rozdział ten świadczy o dojrzałości naukowej Doktorantki. Ważnym aspektem jest aplikacyjny charakter pracy. Nowe spojrzenie na problem wypalenia zawodowego z szerszej perspektywy, jak słusznie zauważa Doktorantka powinno przeformułować to zjawisko z indywidualnego charakteru na problem całej organizacji. Po przeprowadzeniu szczegółowej analizy materiału wyciągnięto 7 końcowych wniosków. We wniosku drugim, który brzmi: Wśród czynników socjodemograficznych wpływ na występowanie wypalenia zawodowego miały: starszy wiek, dłuższy staż pracy, wykształcenie, pominięty został wpływ wykształcenia na poziom wypalenia zawodowego.

Uwagi i sugestie

1. Użycie przez Doktorantkę sformułowania „grupa badawcza”, powinno brzmieć: „grupa badana” .
2. Prezentacja tych samych wyników w postaci tabel i powielanie ich w postaci rycin.
3. Wnioski wymagają uzupełnienia o wpływ wykształcenia na poziom wypalenia zawodowego.
4. Brak rozdziału „Podsumowanie wyników badań”, który w sposób czytelny i syntetyczny prezentowałby zbiór najistotniejszych wyników mógłby ułatwić opracowanie wniosków.
5. Piśmiennictwo, należy to podkreślić w większości anglojęzyczne, należy jednak dopracować edytorsko.

6. Doktorantka nie uniknęła drobnych błędów literowych, interpunkcyjnych i stylistycznych.

Podsumowanie

Wszystkie wymienione wyżej uwagi nie wpływają na wartość naukową pracy, mają jedynie charakter drobnych wskazówek.

Przedstawiona rozprawa doktorska mgr Beaty Wudarczyk, zatytułowana „Analiza czynników wpływających na wypalenie zawodowe personelu pielęgniarskiego na oddziałach intensywnej terapii” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i potwierdzenie bardzo dobrej znajomości wiedzy Doktorantki z nauk o zdrowiu. Wskazuje również, że warsztat badawczy Doktorantki był bardzo dobrze przygotowany do podjęcia badań naukowych dotyczących problematyki nauk o zdrowiu. Pani Magister w sposób rzetelny przeprowadziła badania i krytycznie je przeanalizowała.

Praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim, w pełni odpowiada warunkom określonym w art.13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. W związku z powyższym wnoszę do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o dopuszczenie Pani mgr Beaty Wudarczyk, do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. dr hab. Anna Jurczak

KIEROWNIK
Katedry i Zakładu
Pielęgniarstwa Specjalistycznego
prof. dr hab. Anna Jurczak

